

RED MORA BITI

Zagrebska revija *Republika* je v Sloveniji precej znana, čeprav nam je njen sodelavec Ivan Slamnig resda mnogo manj ali pa skoraj popolnoma neznan in malo je manjkalo, pa bi nam ostal neznan še kar naprej, če ne bi v 7./8. številki te revije objavil članka *O predloženom novom pravopisu* in obelodanil v njem tudi nekaj svojih misli o Slovencih in slovenskem jeziku ter nam dal tako razumeti, da bi se rad z nami podrobneje seznanil. Seznanimo se torej tudi mi z njim.

Naš Slamnig je, kakor vse kaže, eden izmed tistih, ki ne trpijo pestrosti in mnogoličnosti. Neprijetno jim je, ker življenje ne teče po eni sami strugi in ker ga ni mogoče zajeziti v eno samo, odrešilno formulo. Takšno stanje se jim zdi nedostojno, sram jih je in jeza jih grabi, ko vidijo nerednost in neurejenost življenja in zgodovine. Radi bi imeli red, vsesplošni red, vse naj bo geometrično pravilno, pregledno in kar se da smotno. Ivana Slamniga boli zlasti jezikovna neurejenost naše države in Balkana sploh, zdi se mu, da je narobe, ker imajo Makedonci svoj jezik, zopet svojega tudi Hrvati in Srbi ter še posebej Slovenci. Takole piše: »Slovenski jezik, na primjer, prilično je umjetan... naš književni jezik je znatno čvršće povezan sa terenom, s narodnim govorom, nego slovenski. Da nije bilo dovoljno jakog kulturnog centra, da nije bilo Prešernove gigantske ličnosti. Slovenci su lako mogli usvojiti srpskohrvatski kao književni jezik... I makedonski jezik je nastao prije svega zbog nacionalne afirmacije, iz razloga, koji nisu lingvistički. Konačno i bugarski jezik je član južnoslavenske jezične zajednice, i mnogi srbijanski i makedonski dijalekti bliži su bugarskom, nego vlastitom književnom jeziku. Općenito bi se moglo reći, da sve južnoslavenske književne jezike odvaja stav, koji nije lingvistički, već kulturno historijski, patriotski, politički, čak i socialni, i da je, pretpostavimo, južnoslavenski Balkan bio odvajkad politička cjelina, ili da je bar imao jedan moćan kulturni centar, razvila bi se samo jedna norma književnog jezika, vjerojatno na bazi staroslavenskog.«

Stvar je torej jasna. Vsega je kriva zgodovina, kajti: ko bi bil Balkan že od nekdaj »politička cjelina«, ko bi imel vsaj en »moćan kulturni centar«, če ne bi bilo patriotskih, političnih, kulturnozgodovinskih »i čak« socialnih razlogov, ko bi vladali samo lingvistični zakoni, ko bi ne bilo Prešerna in nacionalne afirmacije, če bi jeziki ne nastajali zato, da se ljudje med seboj sporazumevajo, marveč v radost in veselje lingvistom, ko bi torej ne bilo ničesar razen jezikov in lingvistov, ko ne bi bilo ne zgodovine in ne ljudi, potem bi vsaj na Balkanu vladal red in temelj tega reda bi bila stara slovanščina. Ker pa ni bilo tako, je zdaj vse narobe in najbrž bo treba prej ali slej pogledati tudi preko meja Balkana. Skoraj gotovo so tudi tam stvari potekale tako, kakor ni prav, tudi tam so najbrž delovali patriotski in vsi drugi razlogi, samo lingvistični ne, tudi tam bo treba opozoriti na nered, kajti vprašanje je, če je prav, da imamo n. pr. francoski jezik in nikjer ni rečeno, da je v skladu z lingvističnimi razlogi, da se je praindoevropsčina razkrojila in degenerirala v toliko jezikov.

Toda kaj hočemo. Zgodovini sicer res lahko zapišemo prav slabo iz zgodovine in lingvistike, vendar: kar je, je. Nikakor ne! nam kliče Ivan Slamnig. Ne smemo obupati! Prisiliti moramo zgodovino, da napravi popravni

izpít iz zgodovine in lingvistike. Ivan Slamnig se ne vda! Zatorej klobuk dol pred Slamnigom, ki ve, kje je rešitev: »I slovenski i makedonski jezik mogli bi se pravopisno mnogo više približiti srpskom i hrvatskom.« Ne samo »mного više približiti«, marveč tudi: »Zapravo bi se, na primjer, i u slovenskom i u hrvatskom mogao sprovesti načelno isti pravopis... Zašto ne bi i Slovenci usvojili asimilaciju konsonanata u pismu, naš princip pisanja j između vokala i tome slično? Zašto da oni stoje po strani?«

Saj res: »Zašto da oni stoje po strani?« Ta »oni« smo mi, Slovenci. Res, nobenega razloga ni, da stojimo »po strani«, vsaj nobenega pametnega razloga ne, se pravi nobenega lingvističnega razloga, samo nekakšni patriotski, kulturno zgodovinski, politični in celo (sic!) socialni razlogi nas ovirajo in treba bo natanko pogledati, kaj se za njimi pravzaprav skriva. Vrag vedi, kakšne nečednosti bi odkrili tam zadaj, da o Prešernu sploh ne govorimo. Naj nam bo še tako neprijetno, nič ne pomaga, ne smemo več stati ob strani, pa konec.

»Reda treba da bude« in zato: »Približavanje pravopisa moglo bi se, dakle izvesti, na jednom širem, općejugoslavenskom planu i ne vidim (t. j. Ivan Slamnig, ki ne vidi) pravog razloga, zbog kojega se na tome ne bi nastojalo.«

Klobuk dol pred Slamnigom, ki ne vidi, in tudi pred redakcijo *Republike*, ki prav tako ne vidi.

Dušan Pirjevec

ZAPISKI

VLOGA INTELEKTUALCA V SOCIALISTIČNI DRUŽBI

Francoska revija »Les Temps Modernes«, ki jo izdaja pisatelj Jean-Paul Sartre s krogom svojih somišljenikov in ki ni posvečena samo literaturi, ampak odmerja velik, če ne celo pretežen del svojega prostora razpravi o perečih vprašanjih sodobne družbe, je v eni izmed zadnjih števil¹ objavila nekaj prispevkov iz Jugoslavije. To so prevodi Krleževega odlomka »Moskva 1925«, odlomka Davičevega romana »Beton in kresnice« in polemičnega esejja Petra Šegedina »Tabu«. Hkrati s tem beremo v reviji tudi odgovore Marka Ristića, Josipa Vidmarja, Marjana Matkovića in Dobrice Čosića na anketo o vlogi intelektualca v socialistični družbi.

V uvodu k tej anketi pravi uredništvo: »Gibanje za ‚destalinizacijo‘ v ZSSR in v državah ljudske demokracije, oktobrski revoluciji na Poljskem in na Madžarskem so pokazali na pomemben vpliv, ki ga imajo intelektualci v socialističnih družbah. Nedavni ukrepi na Kitajskem, v Češkoslovaški in Vzhodni Nemčiji proti nekaterim izmed njih ta vpliv še potrjujejo. Pa tudi gonja, ki se je sprožila v socialističnem taboru proti tako imenovanemu ‚revizionizmu‘, postavlja pred te intelektualce na bolj ali manj grob način vprašanje o njihovi odgovornosti.«

¹ Les Temps Modernes. Revue mensuelle. 14e année. N° 150-151.